

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Министерство за образование и наука
Биро за развој на образованието

Примено: 02.09.2019

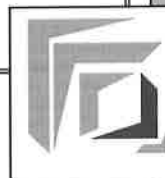
Орг. единица	Број	Принтот	Вредност
02	12/109		

0204
7195710
02.09.19
12/109

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11) и член 25 став 2 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 103/08, 33/2010, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13 и 41/2014) министерот за образование и наука ја утврди наставната програма по предметот *јазик и култура на Власите* за VIII одделение, на деветгодишното основно воспитание и образование

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

НАСТАВНА
ПРОГРАМА

ЈАЗИК И КУЛТУРА НА ВЛАСИТЕ

Скопје, јуни 2014

ДЕВЕТГОДИШНО
ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

VIII одделение

1. ВОВЕД

Наставниот предмет *јазик и култура на Власите* ги опфаќа четирите јазични вештини: слушање, читање, зборување и пишување. За разлика од првите години на изучување на овој наставен предмет каде изучувањео пред сè, се заснова на практичната примена на јазикот, во овој образовен циклус изучувањето на предметот *јазик и култура на Власите* ќе се насочи кон продлабочување, проширување и систематизирање на теориското знаење, согласно интелектуалните способности на ученикот.

Одредени содржини кои повторно се појавуваат во програмата претходно биле работени на ниво на препознавање, а во овој образовен циклус ќе се продлабочува усвојувањето и ќе се развиваат вештини за практична примена.

Назив на наставниот предмет: јазик и култура на Власите

Година на изучување на наставниот предмет: VII одделение

Број на часови на наставниот предмет:

- број на часови неделно: 2 часа
- број на часови годишно: 72 часа

Статус на наставниот предмет: избран предмет

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ (за VII, VIII и IX одделение)

Ученикот/ученичката:

- да се оспособи да комуницира усно и писмено на влашки јазик, да ја збогати општата и јазичната култура и да изгради почит кон многујазичноста;
- да формира критички став кон својата и кон другите култури и да се оспособи за почит на разликите, општочовечките права и правата на заедниците;
- да се поттикнува изучувањето на влашкиот јазик и запознавањето на културните специфики на Власите;
- да развива разни јазични, комуникативни, интеркултурни компетенции за изучување и користење на влашкиот јазик;
- да формира способност за поврзување на стекнатите знаења од изборниот предмет со знаењата од другите јазични (мајчин, наставен или странски јазични) и другите предмети;
- да формира навики и развива способности за слушање, говорeње, читање и пишување преку систем од знаења на јазични и реченички единици, фонетски, правописни, лексички и граматички норми;
- да развиве способност за самостојно учење и самооценување според Заедничката европска референтна рамка за јазичите (европско јазично потфолио).

3. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ЗА VIII ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да ги продлабочува и проширува вештините за читање и разбирање на текстови поврзани со неговите/нејзините интереси;
- да ја развива континуирано вештината за говорење за секојдневни теми поврзани со неговите/нејзините интереси и актуелни настани и случувања, користејќи соодветни јазични елементи;
- да умее писмено да се изразува со посложени комуникативни акти и форми на опишување, пишување состав;
- да раскажува, подетално усно и писмено, настани и случувања од минатото и планирани;
- да користи граматички и правописни норми при говорењето, читањето и пишувањето соодветно на нивото;
- да го збогатува континуирано речникот со нови зборови и изрази од влашкиот јазик;
- да учествува во говорна интеракција во која искажува свои мислење, ставови и факти;
- да се запознава со нови елементи од влашката култура, но и да стекнува интеркултурни компетенции;
- да развива чувство на почит кон влашката култура и општо кон другите култури.

4. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: ЈАЗИК

Јазични вештини (слушање, говорење, читање и пишување), граматички структури, јазични функции

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да разбира покомплексни (усни и пишани) текстови блиски до интересите на учениците; - да ја разбира главната идеја од една усна интеракција на теми интересни за него/неа; - да учествува во говорна интеракција на теми интересни за него/неа, користејќи ги соодветните граматички структури и јазични функции; - да пишуваат текстови за теми и настани од секојдневието и интересни за таа возраст; 	<p>Јас и светот околу мене (мојата околина)</p> <p>Мојата идна професија</p> <p>Интереси - хоби - екстремни спортови</p> <p>Храна, здравје, медицина</p> <p>Климатски промени и однесување на луѓето</p> <p>Можностите со новата технологија – комуникација - интернет - мобилни телефони Омилените видови музика</p>	<p>Симпатија, релации со другите, промени во околината Sutsami, alaxeti Мултијазичноста кај нас</p> <p>Успех, амбиции Suctses, ambitsii</p> <p>Филм, глумба, летски камп, манифестации и спорт; Film, aseter, samr ti fisioti, tipineshtsa manifestati shi sport</p> <p>Проблеми со исхраната, болести на зависност, здравје, медицински совети и др. ishitana- tabaiti, ritacu ocaia Невреме, тропски жештини, заштита на животната средина; saimet, saigoati, comritet, internet, Facebook/twitter iRad/ iPhone/ Viber</p> <p>Концерт(народна, поп, џез, класична музика) и други</p>	<p>Активности за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - слушање и читање со разбирање на описи и други посложени текстови; - откривање на логичниот редослед на настаните (подредување на реченици во текст, точен/неточен одговор итн). - Разговори за разни хоби и други активности интересни за ученикот/ученичката. - Пишување за климата и времето. - Барање/давање кратки информации во врска со темите во програмата. - Разговори за интересот на учениците и нивните секојдневни комуникации. - Разговор на тема: <ul style="list-style-type: none"> - мојата омилена музика; - мода и модни стилови; - училишни настани; - за минати настани; - зборување за своите секојдневни активности и за плановите. - Раскажува познати теми за настани од минатото.

<p>- да ги препознава предлозите, да ја знае нивната функција и да знае соодветно да ги применува;</p> <p>- да ги разликува простите и сложените сврзници и соодветно да ги применува;</p> <p>- да ги разликува односните заменки од истоимените придавки и правилно да ги применува во усниот и писмениот говор;</p> <p>- да умее да ги разликува безличните форми на глаголите и соодветно да ги применува;</p> <p>- да ги препознава формите на формите на глаголите во предминатото минато време;</p> <p>- да умее да ги разликува формите на предминатото минато време од другите форми на минати времиња (прости и сложен);</p> <p>- да го применува сегашното време од сојузниот начин и да го препознава минатото време на сојузниот начин;</p> <p>- да го препознава инфинитивот од најчесто употребуваните глаголи и соодветно да го</p>	<p>Трговски центар, пазарување</p> <p>Културни настани</p> <p>Предлози</p> <p>Сврзници</p> <p>Односни</p> <p>заменки/односни</p> <p>придавки</p> <p>ИНДИКАТИВ</p> <p>-Безлични глаголи</p> <p>-Пред минатото минато време</p> <p>Сојузен начин</p> <p>Сегашно време-продлабочување</p> <p>Минато - ниво на препознавање</p> <p>Условен начин</p> <p>Сегашно време-ниво на препознавање</p> <p>Инфинитив</p> <p>Извичници</p>	<p>МУЗИЧКИ НАСТАНИ</p> <p>Мода и модни стилски, видови облека, величина. - станица shi rãritsã, moda, roftu, ciãrtis</p> <p>Приредба, концерт, изложба</p> <p>Sretasol, exrozitsie</p> <p>eveniment, dzua a sculijiei.</p> <p>La sculiã pergu singur. Uini dit Italii.</p> <p>Mimi shi el ... Rãnã sã scriu timi discutãti.</p> <p>Miha, satã pu shi tsiva easã arãhãti.</p> <p>Sã zbrãshãti...., Sruinã sã... Li chigui minghishãii tsi li</p> <p>aveam ancuprigatã dzatsi anji pãnti.</p> <p>Rãritsãjã vor io s-pergu la sculia tu senttu.</p> <p>Rãritsãjã vtea io s-ãrtãmãeam tu Mashidoni.</p> <p>Saga s-hiba acasa, va s-duscã</p> <p>El ari foc. Noi him Arãjãj.</p> <p>Timãrã mindueashãti cã fãtã luscã pu roati s-ãvanseadzã, s-duscã pãnti</p> <p>Aidi! ei! ascultã.</p>	<p>Активности за:</p> <p>-препознавање и примена на предлозите во различни контексти;</p> <p>- препознавање и примена на прости и сложени сврзници во разни говорни ситуации;</p> <p>- разликување на односните заменките од истоимените придавки и нивна правилна употреба во усниот и писмениот говор;</p> <p>- Вежби за примена на формите на безличните глаголите;</p> <p>- Вежби за примена на глаголите во предминатото минато време;</p> <p>Активности за:</p> <p>- примена на сегашното време од сојузниот начин и усвојување на неговото формирање;</p> <p>- препознавање на глаголските форми на минато време од сојузниот начин;</p> <p>- препознавање на глаголските форми на сегашно време од условен начин.</p> <p>Вежби за примена на инфинитивот во говорни и пишани ситуации;</p> <p>Вежби за примена на извичници во говорни и пишани ситуации.</p>
--	--	--	---

<p>применува; - да усвои комуникативни форми и развие комуникативни вештини и истите да ги применува во различни драматизации на комуникативни ситуации од секодневиот живот и во усна и писмена комуникација со свои врстници од други места и земји; - да развива почит кон многујазичноста.</p>	<p>Предупредување/ укажување Земање/давање збор во дискусија/настан Прецизирање Искажување жалегње Започнување на исказ (устен или пишан) Баранье/давање на информации за разни активности Баранье став по одредена работа Искажување на задолжение</p>	<p>Ascultas, Multits, Cjartā, Vā placsarsescu, Caga s-roatā Ma bun dzasa , ma ghini ta-s Ti jail matē, ņi easti strambu Ljitat. Ca cum sprusim, Tu aburhīāsa prota, paipamipiti Caga s-vrets s-ņi adzutats, Tu dirisitā , Ca concluzii, Va plācarsescu . Tu rot s-afu, desi roati s-ņtreb, tsi mindits, caga s-pu alutarsescu S-aburhim cu, tu va s-hiba ņibup, roati s-adram, ghini ma</p>	<p>Активности од типот: - драматизација на разни секојдневни ситуации применувајќи ги комуникативните акти предвидени во програмата (тоа може да се реализира и со зборови и изрази од други јазици); - пишување на имејл пораки, писма, писмени жалби; - аплицирање на летни школи и кампови за јазик и култура. Информирање за училшни настани. Проектна идеја: Учениците поделени во парови или групи добиваат како задача неколку комуникативни акти (Каде се наоѓа поштата?, Што мислиш за ова? и др.) да ги напишат на што повеќе јазици од нашата земја за што ќе побараат помош од другари и познати од таа заедница, соседи, пријатели итн.</p>
--	---	---	--

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: Култура на Властите

Цели	Содржини	Поеми	Активности и методи
<p>Ученикот/ ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да се поттикнува да чита различни творби од литературното творештво на Властите и другите заедници во РМ, соодветни за возраста; - да го продлабочува знаењето и проширува интересот за обележјата и традициите од животот на Властите и другите заедници и да гради позитивен став во однос на културните разлики; - да развива чувство на почит кон влашката и кон другите култури; - да се оспособата да размислуваат за културното потекло и минатото на Властите, менувањето на културата и влијанието на културата на нив, но и на другите. 	<ul style="list-style-type: none"> - Народни приказни, песни, раскази - Интересни за младите - Литературни творби од влашки автори или преведени од други автори наменети за младите - Обичаи и други обележја од животот на Властите и другите заедници од нашата земја 	<ul style="list-style-type: none"> -Литературни творби на теми интересни за младите Сат him poi, Су foaticia Народни и новокомпонирани поп влашки песни, ора и игри Io ti voi, Featā atpāñā, Atpāna esco iō, Pi un sicior, Dzāndzāvōšlā, -Традиции, обичаи и обележја од животот на Властите Inshearī tu muntī. 	<ul style="list-style-type: none"> -Читање текстови и разговор за познати автори на литература на влашки јазик или преводи од автори од други заедници. -Активности за препознавање на разни стилови на влашките народни и новокомпонирани песни и организирање на разни активности со истите, разговор за темата и сл. - Истаркување за традицијата на Властите, но и другите и презентирање и разговор за сознанјата. <i>Проектна идеја: Учениците во помали групи истражуваат за нивните соседи од другите заедници користејќи различни извори на информации (родители, баба, дедо, другари, соседи, Интернет, настаници, списанија и др.) подготвуваат презентација на наоѓањата, а потоа презентираат пред класот. Да се поттикне дискусија помеѓу учениците водена од наставникот и насочувана кон предизвикување на чувство на емпатија и свест за други културни средини и социјализација.</i>

5. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Наставната програма по *јазик и култура на Власите* е изготвена врз основа на најсовремените сознанија за методи за стекнување знаења и вештини и врз препораките на Заедничката европска референтна рамка за учење, предавање и евалуирање на знаењата на јазичите пришто се водеше сметка и за принципот на корелација и интегратија, односно содржините предложени во програмата се во тесна корелација со содржините од наставните програми по македонски јазик и првиот и вториот странски јазик. Во програмата се вклучени и проектни идеи кои се како прилог на содржините, но истите не се задолжителни и не се евалвираат како такви.

При планирањето на наставата во VIII одделение наставникот/наставничката важно е да има предвид дека треба да ги планира интегрално целите вклучувајќи го и подрачјето Култура на Власите чии цели најчесто се реализираат интегрирано со другите содржини и како такви се усвојуваат. Така, содржини од културата како песни, раскази, народни приказни, басни и сл. се разработуваат развивајќи ги истовремено вештините читање со разбирање, зборување или пишување, како и прераскажување, опишување, користејќи притоа јазични структури и функции соодветни на ова ниво.

Наставникот/наставничката при планирањето на содржините за осмо одделение треба да се придржува на правилата на постапност и систематичност, така што при разработката на новите содржини да се следи спиралната прогресија односно секогаш врз основа на повторување на веќе познати содржини да се надградуваат нови при што пододнакво да се развиваат четирите јазични вештини и да се продлабочуваат граматичките структури и комуникативни функции и континуирано да се проширува зборовниот фонд.

Учениците кои го изберале овој наставен предмет од групата на изборни предмети за деветгодишното основно училиште во осмо одделение го изучуваат со по 2 часа неделно.

Препораки за користење на годишниот фонд на часови

(72 часа годишно, 2 часа неделно)

-По наставни подрачја се предлага: Јазик (јазични вештини - слушање, говорене, читање и пишување-, граматички структури, јазични функции) -60 часа;

- Култура на Власите -12 часа.

Наставни средства:

- учебник избран за соодветниот предмет, одобрен од страна на министерот;
- приказни, песни, списанија, енциклопедии, речници и сл.;
- аудио-визуелни средства и други средства во зависност од предметот - ЦД;
- други извори на учење: Интернет, ТВ, радио, образовни софтвери и др.

6. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

На почетокот на учебната година наставникот/ наставничката врши дијагностична проверка со цел да се запознае со предзнаењата на учениците за влашкиот јазик во функција на квалитетното планирање и реализирање на идните активности. Дијагностичкото проверување наставникот може да го реализира со примена на повеќе инструменти, како што се:

Дијагностички тестови, со анкетни листови, со усни прашања подготвени од наставникот, со пишување куסי насочени состави. Добиените резултати се слика за ученичките предзнаења и претставува основа за планирање на реализацијата на Наставната програма и процесот на оценување во текот на наставната година.

ФОРМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

- Во текот на наставата по влашки јазик во осмо одделение се препорачува формативно следење кое ќе овозможи формирање објективни оценување како повратна информација за постигањата на учениците во определен временски период. Формативното следење на постигањата на учениците може да се реализира со користење на повеќе методи за оценување:

- разговор наставник-ученик;
- усни искажувања;
- домашни работи;
- писмени вежби и тестови и др.;
- портфолио на учениците што опфаќа: собирање на показатели (детски изработки, творби, искази и сл.) за секој ученик посебно, тековни (формативни), однапред подготвени, евалвациони листи за секој ученик, кои се пополнуваат по конкретна негова активност или студии на случај во кои наставникот ја бележи фактичката состојба.

СУМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ - Врз основа на целокупните податоци од формативното оценување наставникот го опишува развојот на секој ученик поединечно, во рамките на секое програмско подрачје од наставната програма по влашки јазик во различни фази од учебната година, согласно законските регулативи.

7. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови се темели на Нормативот за простор, опрема и наставни средства за деветгодишното основно училиште донесен од страна на министерот за образование и наука со Решение бр. 07-1830/1 од 28.02.2008 година.

8. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно - образовната работа во осмо одделение може да ја изведува лице кое добро го говори влашкиот јазик, има сертификат за следење на обука и има завршено студии на: Филолошки факултет – наставна насока (но во недостаток на таков кадар може да предава и лице кој има завршено друг наставен факултет).

9. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: 01.09.2014 година

Потпис и датум на утврдување на наставната програма

Наставната програма по предметот *јазик и култура на Власите* за VIII одделение од деветгодишното основно образование, на предлог на Бирото за развој на развој на образованието, ја утврди

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Бр 11-13572
~~2-6-08-2011~~ 20____ год.
ОПЈЕ

Изготвил: работна група, координатор Марија Николова
Контролирал: Трајче Георгиевски, раководител на одделение
Одобрил: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор *Mitko*

